

EUROOPA LIIDU MAJANDUSPOLIITIKA 2009. AASTA III KVARTALIS

Välismajanduse ülevaade, 11. november 2009

Koostanud: Eesti Panga rahvusvaheliste suhete ja õiguseksperdid

Kolmandas kvartalis jätkus majandus- ja finantssektori näitajate stabiliseerumine nii Euroopa Liidus kui ka mujal maailmas. See on võimaldanud liikmesriikidel alustada sügisel võrdlemisi ettevaatlikku poliitilist arutelu majanduskriisist väljumise strateegiate üle.

Majanduskriisist väljumise strateegiad

Majanduskriisist väljumise strateegiate kavandamise esimene etapp majandus- ja rahanduskomitees (EFC) läbiti edukalt ning juba oktoobris esitati rahandusministrite kohtumisele (ECOFIN) heakskiitmiseks majanduskriisist väljumise strateegia alused.

Strateegiad peavad hõlmama erinevaid valdkondi ning nende kavandamine peab olema liikmesriikide vahel koordineeritud ja jätkusuutlik. Plaanitavad meetmed peavad arvesse võtma ka globaalseid aspekte. Samas tuleb arvestada, et finantsabipakettide kiire lõpetamine võib põhjustada majanduse taastumise aeglustumist. Hiline lõpetamine võib aga kaasa tuua inflatsiooni liiga kiire kasvu, konkurentsimoonutused, restruktureerimise peatumise ning seab ohtu riikide eelarvepoliitika jätkusuutlikkuse.

Teisest küljest on piisavalt meetmeid, mida saab ellu viia ka ilma eelarvet koormamata. Muu hulgas saab lihtsustada **õigusraamistikku ja tõhustada haldussuutlikkust, soodustada investeerimist, suurendada tööjõuturu paindlikkust ning ressursse paremini planeerida** (nt uued keskkonnanõuded, pensioniea tõstmine). Üks kriisist väljumise strateegiate nurgakivi on kindlasti tööjõu temaatika.

Finantssektor

Euroopa Komisjon esitas III kvartali lõpus ettepanekud **Euroopa Liidu finantsjärelevalve korralduse ümberkujundamiseks**. Esialgset ettepanekud sisaldasid nii uuele Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogule, mis hakkab analüüsima süsteemseid makroriske, kui ka järelevalvekomiteede põhjal loodavatele ametkondadele võrdlemisi avatud ja laia mandaati. Suur osa liikmesriike avaldas aga arvamust, et järgida tuleb kevadel ECOFINis ja Euroopa Ülemkogul kokku lepitud põhimõtteid, millega on kaitstud eelkõige liikmesriikide huvid.

Jätakuvalt on kõne all olnud **siht- ja lähteriikide koostöö finantskriisi lahendamisel**. Väga suuri sisulisi leppeid III kvartalis siiski ei sõlmitud, kuna riigid pole kokku leppinud kriisikulude õiglasest jaotuses. Kolmandas kvartalis jätkus töö **pankade kapitalinõuete direktiivi** muutmiseks.

Paljude riikide, sealhulgas Eesti jaoks tekitasid probleeme Euroopa Komisjoni poolt avalikuks konsultatsiooniks esitatud ettepanekud. Nimelt sisaldasid need järgmisi väga vastuolulisi teemasid:

- a) majandustsükli faasi arvestav varade allahindamine;
- b) kapitalinõuete direktiivist liikmesriikide erandite kaotamine;
- c) eluasemelaenudega (sh valuutalaenudega) seotud nõuete karmistamine.

Praeguseks on arutelu vaibunud, kuid eeldatavasti esitab komisjon täiendatud ettepanekud 2010. aasta juunis, võttes arvesse ka liikmesriikide seisukohti. Selleks ajaks plaanitakse täpsustada

- a) pankade omakapitali taset
- b) vastavalt majandustsüklile muudetavat kapitalinõuet
- c) süsteemselt oluliste finantsasutuste täiendavaid järelevalvenõudeid ning
- d) üldise likviidsussuhtarvu kehtestamist pankadele.

Kolmandas kvartalis jätkusid läbirääkimised alternatiivsete investeerimisfondide direktiivi üle. Samuti esitas Euroopa Komisjon ettepanekud väärtpaperite emissiooniprosppektide direktiivi muutmise kohta.

Lissaboni strateegia

Kolmandas kvartalis hakati kavandama majanduskasvu ja tööhõive ehk Lissaboni strateegia uut tsükli järgnevateks aastateks. Hoolimata erinevatest reformidest, mis seni ellu on viidud, on euroala tööturul ikka veel probleeme. Tööhõive on Lissaboni strateegias määratletud 70% tasemest endiselt madalam ja **tööpuuduse määr lubamatult kõrge**. Tööviljakuse kasv on jätkuvalt aeglane, mis pärsib sissetulekute suurenemist.

Seetõttu kutsub Euroopa Liidu Nõukogu euroala riike üles reformipüüdlusi igati tõhustama. Eelkõige tuleb **edendada turgude lõimumist ning vähendada töö- ja tooteturgude jäikust**, kuna see piirab konkurentsi, tööhõive paindlikkust ja palkade diferentseerimist. Seda tehes suurendaksid riigid tööhõivet ja toetaksid majanduskasvu, aidates samal ajal vähendada hinnatõusurvet.

Uus kava komisjoni ettepanekutega avaldati 2009. aasta oktoobri lõpus. Sinna on märgitud strateegilised tegevused **Euroopa Liidu uue strateegia, nn EL-2020** kontekstis. Liikmesriikidelt oodatakse muudatusettepanekuid hiljemalt detsembriks 2009. Komisjon teeb nende põhjal uued ettepanekud eeldatavasti jaanuaris 2010. Uut strateegiat plaanitakse avalikkusele tutvustada märtsis 2010.

Liikmesriigid on seni väljendanud soovi loobuda praegustest iga-aastastest ning väga üldistest Lissaboni protsessi kajastavatest struktuurireformide ülevaadetest. Need soovitakse asendada paari aasta tagant esitatavate süvendatud ja teemapõhiste raportitega.

EL-2020 strateegia ei keskendu enam ainuüksi **tööhõive ja majanduskasvu strateegiale**, vaid hakkab jälgima ka makromajanduse haavatavust ehk jooksevkonto puudujääki, laenumahu kiiret kasvu jne.

Euroopa Komisjoni vaheprognoos

14. septembril 2009 avaldas Euroopa Komisjon Euroopa Liidu majanduse vaheprognoosi, mis hõlmas seitset suuremat liikmesriiki – Saksamaad, Hispaaniat, Prantsusmaad, Itaaliat, Hollandit, Poolat ja Suurbritanniat. Komisjoni vaheprognoos on languse põhja läbimise osas üpriski optimistliku sõnastusega, kuid näitajate poolest oli käesoleva aasta **majanduslangus** hinnanguliselt sama nagu kevadel: nii euroalal kui ka kogu Euroopa Liidus **-4,0%**. Inflatsioonitempoks eeldatakse Euroopa Liidus 0,9% ja euroalal 0,4%. Prognoosi järgi kasvab ELi suurriikidest tänavu vaid Poola majandus, kus on oodata kuni 1% majanduskasvu.

Üldiselt märkis komisjoni vaheprognoos, et alates teisest kvartalist on **majandusolukord maailmas ja ka ELis märkimisväärselt paranenud**. See osutab parematele kasvuväljavaadetele aasta teisel poolel. Siiski kinnitab komisjon, et valitseb jätkuv ebakindlus ja isegi kui majandus võib lühikest aega ootamatult elavneda, ei ole see midagi püsivat. Komisjon märgib, et suve jooksul muutusid tingimused soodsamaks, kuna maailmamajandus stabiliseerus, mis oli osaliselt tingitud valitsuste aktiivsest sekkumisest.

Vaheprognoosi põhjal muutuvad **välismajanduse tingimused üha soodsamaks**. Maailmamajandus ei ole enam "vabalanguses". Hiljutised andmed kaubanduse ja tööstustoodangu kohta ning ettevõtjate ja tarbijate usaldusnäitajad on julgustavad. Tärgava majandusega Aasia paistab olevat majanduse elavnemise lipulaev – Hiina majanduskasv on jätkuvalt kiire. Samal ajal on USAs majanduse aeglustumine peatunud. Prognoositakse, et toetusmeetmete pakett ja puhaseksport võimaldavad USA-l saavutada positiivse majanduskasvu alates kolmandast kvartalist.

Euroopa Komisjoni sõnul on **Euroopal põhjust olla lühiajalise kasvuväljavaate suhtes mõõdukalt optimistlik**. Peale välitingimuste paranenud väljavaate ja soodsamate rahastamistingimuste on nii avaliku kui ka erasektori tarbimise näitajad olnud head, samal ajal kui varude täiendamine on varsti päevakorral ning majandusnäitajad osutavad mõningasele elavnemisele lähikvartalites. See on osaliselt tingitud majanduskasvu edendavatest meetmetest, mis mõnes liikmesriigis on plaanis ellu viia käesoleva aasta lõpupoole. Kriisi mõju tööturule ja riigirahandusele ei ole täielikult siiski veel avaldunud ning eluasetemuru korrigeerimine mitmes riigis pidurdab ikka veel investeerimist ehitusse. Seega võib majanduse elavnemine olla edaspidi muutlik ja eeldatust aeglasem.

Inflatsioon püsib madal. Tarbijahinnaindeksi kasv aeglustus 2009.aasta esimesel poolel ja oli juulis Euroopa Liidus keskmiselt 0,2% (euroalal 0,7%). See oli peamiselt tingitud energia- ja toiduainehindade varasema järsu tõusu asendumist langusega. Arvestades hindadest tingitud mõju kadumist ja toormehindade tõusu, peaks inflatsioon aasta lõpu poole pisut suurenema. Inflatsioonisurvet pole Euroopa Liidus siiski oodata, kuna majandus on ikka veel üsna loid ja prognoositakse, et palgakasv aeglustub samuti.

Riskihindamine. Kasvuprognoosidega seotud positiivsed ja negatiivsed tegurid tunduvad 2009. aastal olevat üldiselt tasakaalus. Majanduskasvu võib pärssida aeglaselt taastuva reaalmajanduse ja ikka veel ebakindla finantssektori negatiivne vastasmõju. Kasvu võib soodustada valitsuste sekkumine eesmärgiga aidata säilitada nõudlust, parandada ärikliimat ja taastada finantssektori usaldusväärsus.

Eelarvepuudujääkide menetlus

Euroopa Komisjon on ette valmistamas uusi hinnanguid **liikmesriikide ülemäärase eelarvepuudujäägi** kohta. Ülemäärase eelarvepuudujäägiga riikide parandusmeetmete rakendamise tähtajad jäävad valdavalt ajavahemikku 2010–2012 (Suurbritannias aastatel 2013–2014). Samas tõdetakse, et majanduse aeglase taastumise tõttu lükkuvad tegelikud tähtajad aasta või paari võrra edasi. Komisjoni põhjalikumalt jälgimise all on 20 ELi riigi eelarved, kelle eelarvepuudujäägid ületavad nii sel kui ka vähemalt järgmisel aastal kontrollväärtuse 3% SKPst. Kasvav laenukoormus on suurendanud osade riikide laenukulusid. Euroopa Liidu koguvälisvõlg võib 2010. aastal ulatuda 79%ni SKPst (2008. aastal 62%).

Praegu on ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus algatatud Poola, Rumeenia, Leedu, Malta, Prantsusmaa, Läti, Iirimaa, Kreeka, Hispaania, Suurbritannia ja Ungari suhtes. Need riigid peavad eelarve parandamise meetmed rakendama ajavahemikus 2010–2012 (Suurbritannia aastatel 2013–2014). Prognooside kohaselt ei ületa 2009. aastal eelarvepuudujäägi piirmäära Küpros, Taani, Bulgaaria, Luksemburg, Soome, Rootsi ning Eesti.